

Мельнікова А.М.

здобувачка вищої освіти

Шарова Т.М.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української і зарубіжної літератури

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

КАЗКА «ОПІКУНИ ДЛЯ ЖИРАФА» О. ЛУЩЕВСЬКОЇ: ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

***Анотація.** У статті розглянуті питання інклюзії в українській літературі. Акцентується увага на творчості О. Луцевської та її художньому творі «Опікуни для жирафа». Авторка наголошує, що тема інклюзії у казках надає змогу познайомити маленького читача з тим, що люди можуть мати певні фізичні, психічні та інтелектуальні особливості і це не привід до насмішок або зневажливого ставлення.*

***Ключові слова:** інклюзія, оклюдери, опіка, суспільство, гуманність, художній простір.*

Художня література на тему інклюзії знайшла свій відгомін ще у 2012 році, коли твори з головними героями, які мають певні вади заповнили серце читачів. Серед таких творів слід відзначити: «140 децибелів тиші» Андрія Бачинського (Україна), «Дві бабуські в незвичайній колі, або Скарб у візку» Лариси Ніцой (Україна), «Метелики в крижаних панцирах» Оксани Радущинської (Україна), «Пригоди Даші й Тіні» Вікторії Надикто (Україна), «Тридцять перший меридіан» Євгенії Пиріг (Україна), «Хлопчик, який впав на Землю» Кетті Летт (Велика Британія), «Нетерпіння серця» Стефана Цвейга (Австрія), «Будинок відважних боягузів» Юрія Єрмолаєва (Росія), «День трифидів» Джона Уіндема (Англія), «Я можу стрибати через калюжі» Алана Маршалла (Англія), «Веселка для друга» Михайла Самарського (Росія), «Дім, у якому...» Маріам Петросян (Росія), «Загадкове нічне вбивство собаки» Марка Хеддона (Англія). Не останнє місце в такому переліку займає творчість О. Луцевської з твором «Опікуни для жирафа».

Оксана Луцевська – письменниця, казкарка, поетеса, літературознавець, займається дослідженням дитячої літератури. Народилася в Черкаській області та закінчила філологічний факультет

Уманського державного педагогічного університету. Нині проживає закордоном в США, відвідує Україну.

Дитячі книжки Оксани Луцевської неодноразово входили в короткі списки конкурсів «Книга року ВВС», «ЛітАкцент року» та високо оцінювалися експертами Простору української дитячої книги «БараБука». 2017 року повість письменниці «Вітер з-під сонця» потрапила до престижного каталогу – 200 найкращих дитячих книжок світу «White Ravens» («Білі круки»)» [1].

Творчість сучасної письменниці не є дослідженою. На сьогодні можна ознайомитись із текстом твору та прочитати відгуки читачів на книгу. Серед цікавих та актуальних відгуків на твір О. Луцевської «Опікуни для жирафа» є відгуки анонімні, скоріше за все вони призначені для передчасного ознайомлення зі змістом. Так, наприклад, Петренко Т. наголошує, що «Книжка Оксани Луцевської з ілюстраціями Євгенії Гайдамаки «Опікуни для жирафа» – це чудовий приклад дитячого видання про захист тварин саме в українському контексті» [6]. Однак, слід акцентувати увагу на тому, що сьогодні питання інклюзії в художньому просторі досліджується досить потужно [7; 8]. Тому означене питання є актуальним та малодослідженим.

Відомо, що Оксана Луцевська є автором книги «Опікуни для жирафа». У книзі авторка розглядає такі актуальні теми, як інклюзія та турбота про навколишнє середовище. Тема інклюзії у казках надає змогу познайомити маленького читача з тим, що люди можуть мати певні фізичні, психічні та інтелектуальні особливості і це не привід до насмішок або зневажливого ставлення.

Так, діти вчать розуміти та сприймати тих, хто певним чином відрізняється від них. Вони є повноцінними членами суспільства, заслуговують на повагу з нашої сторони та потребують підтримки. Адже розуміння та любов необхідне не тільки людям, які мають певні вади чи особливості, а й звичайним дітям. Тому перші матимуть змогу спілкуватися, навчатися та дружити зі звичайними дітьми, тобто переймати модель поведінки у суспільстві. Їх однолітки почнуть поступово звикати, що необхідно бути уважнішими та допомагати один одному. Це надасть змогу людині з особливими потребами гармонійно співіснувати в суспільстві і навчить дітей толерантного ставлення. Діти будуть зростати чуйними та почнуть проявляти емпатію не через співчуття, а через бажання допомогти.

На початку книги О. Луцевської «Опікуни для жирафа» ми бачимо, що вона присвячена дівчинці Марусі, яка любить свої оклюдери та Ксюші, яка плекає мрію про власний зоопарк, де звірі житимуть у любові й пошані. «Остаточно текст склався, коли я зустріла дівчинку, яка носить оклюдери,

щоб вилікувати «ліниве» око, – каже Оксана Луцшевська. – Якщо цього не робити, то є загроза, що в дитини буде косоокість. Коли я зустріла дівчинку Марусю, щасливу усміхнену дитину, яка носить різноманітні оклюдери, то зрозуміла, що вона і є моїм основним ключиком до тексту, який довго не писався... Дуже шкода, що дітки, які носять оклюдери, майже не присутні у дитячій літературі, адже це допомогло б з розумінням цієї проблеми у реальному житті та сприйнятті однолітками. Цю ж думку я почула й від мами Марусі [3].

Головною героїнею твору «Опікуни для жирафа» є шестирічна Оля. Вона носить оклюдер, оскільки в неї проблеми з зором, в неї лінується ліве око і якщо вона не носитиме оклюдер, то око не вилікується і буде косити все життя. Косоокість можна вилікувати, якщо почати лікування відразу. Вона може бути вилікувана в дитячому віці, але в дорослому зробити це практично неможливо. Тому ця книга привертає увагу читачів до такої проблеми, як косоокість та заохочує дітей, які носять оклюдери, не надто перейматися через це.

Оля соромиться носити оклюдер, бо він сильно привертає увагу інших людей і вони починають розпитувати про це. Її родина, брат і батьки підтримують Олю. Мама шиє для Олі оклюдери у вигляді улюблених тварин дитини: з ведмедем, з вовком, з лисицею, з бегемотиком та котиком, адже новими орклюдерами вона навіть полюбляє хизуватися. Брат Даня також носить оклюдер за компанію з Олею, тому що хоче її підтримати. Любов до тварин формується ще в дитинстві, тому саме батьки можуть заохочувати в дитини бажання нести відповідальність за тварин. Так тварини відчують ставлення людини до себе і віддячують їй. На оклюдерах Олі зображені різноманітні тварини, бо дівчинка любить піклуватися про них та з радістю відвідує зоопарк.

На свій день народження Оля загадує таке бажання: «Хочу цілий тиждень ходити в зоопарк!» [4, с. 2]. Мама говорить, що тато у відпустці, тому вони зможуть відвідувати зоопарк, скільки схочуть. Дорогою до зоопарку родина Олі стає свідком міжнародного маршу на захист прав тварин. Плакат з ведмедиком одразу ж привертає увагу Олі, на ньому написано «Хочу до мами!» [4, с. 4]. Дівчинка знімає оклюдер з ведмедиком і він падає на землю. Мама Олі зайнята, тому не може принести інший оклюдер. Родині не вдається потрапити до зоопарку, як було заплановано, і вони йдуть пити молочні коктейлі, улюблений напій Олі, а далі додому. Оля засмучена, в неї заплакані очі та зовсім не має бажання пити свій улюблений коктейль. Наступного дня все ж таки вдається потрапити до зоопарку. Оля роздивляється ведмедів, орлів, павичів, сов. Вона дуже стурбована тим, чи

гарно годують тваринок, оскільки вона хоче щоб всі тваринки були добре нагодовані та доглянуті. Ми спостерігаємо за тим, як гармонійні відносини у родині, створюють у дитини належне ставлення до природи. Саме тому, Оля здатна перейматися долею тварин та брати опіку над ними.

Значну роль у формуванні світосприйняття Олі відіграє її брат, адже він проявляє свою турботу та любов. Так, братик схвалює бажання Олі погратися, тому, коли вона вдягає оклюдер з котиком і увляє себе кицею, він вдягає оклюдер з песиком. Тварини завжди супроводжують дозвілля дітей: діти вирішують головоломки з тваринами та дивляться мультфільм «Зоотрополіс».

Під час іншого відвідування зоопарку діти дізнаються про раціон жирафів та як саме вони потрапляють до зоопарку. Оля говорить про те, що вона обожає жирафів. І ось тато знаходить інформацію в Інтернеті, про те що можна стати опікунами для якоїсь тваринки у зоопарку. Таким чином, батьки приймають рішення стати опікунами для жирафа. Родина стає опікунами жирафа Джутю. Тому їм буде необхідно виділяти гроші на утримання тваринки та відвідувати її. Але наступного ранку Оля, не шкодуючи своєї скарбнички, розбиває її і запитує тата, чи можна стати опікунами ще й для ведмедя. Тато перевіряє цю інформацію в Інтернеті і родина знову прямує до зоопарку та й опікується ще й ведмедем. Оля має мрію, щоб усіх звірів з цирку, які не можуть жити в дикій природі, віддали їй.

Книга «Опікуни для жирафа» Оксани Луцевської передбачена для дітей дошкільного віку і молодшого шкільного віку. Вона користується попитом та отримує схвальні відгуки читачів. Яскраві та насичені теплі кольори, красиві малюнки, тверда обкладинка, великий шрифт, нетовста, презентабельний формат А4 – ось головні компоненти дизайну цього видання від видавництва Старого Лева.

Історія опікунів для жирафа – достойний варіант для поповнення домашньої бібліотеки чи подарунка [2]. Якщо хочеться поговорити з дитиною про зоопарки та тварин на волі, яким чином можна допомогти тим чи іншим тваринам і чи завжди вони потребують втручання людини, така книжка стане чудовим початком складної розмови [5]. У книзі говориться, про те, що звірів в зоопарку можна не лише споглядати, а й опікуватися ними. А оклюдери, які раніше викликали незручність та ніяковиння, можуть перетворитися на стильний аксесуар.

Отже, інклюзія в художньому просторі необхідна для формування толерантності, прийняття та сприйняття людей з обмеженими можливостями, створення належного ставлення до них. Подекуди вона може

допоможе запобігти булінгу. Така література здатна безпосередньо впливати на читача, на його думки, почуття та світогляд. Поширення інклюзивної літератури у книжкових крамницях зможе призвести до гуманізації суспільства. Ця література несе не тільки розважальне спрямування, а й виховне. А діти з обмеженими можливостями зможуть пізнати у героях творів себе. Так вони зрозуміють, що вони не знаходяться на одинці зі своєю проблемою. Кожен має однакову можливість брати участь у всіх аспектах життя. Та їх не виключають з соціуму. Це також надасть можливість дітям зростати в толерантному суспільстві, де кожен має право на самореалізацію та визнання оточуючих.

Література

1. Біографія Оксани Луцевської. URL: <http://lushchevska.com/bio/>.
2. Відгук на книгу Оксани Луцевської «Опікуни для жирафа». URL: <https://imglore.com/media/1857443959598446068>.
3. Козирева Т. Відгук на книгу Оксани Луцевської «Опікуни для жирафа». URL: <https://day.kyiv.ua/uk/news/180318-u-lvovi-vyude-knyzhka-dlya-ditey-pro-eko-vidpovidalnist-ta-inklyuziyu>.
4. Луцевська О. Опікуни для жирафа. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 28 с.
5. Оксана Луцевська. Опікуни для жирафа. Анотація. URL: <https://book-ye.com.ua/catalog/dytyacha-proza/opikuny-dlya-zhyrafa/>.
6. Петренко Т. Уроки захисту тварин в книзі Оксани Луцевської «Опікуни для жирафа». URL: <https://hromadske.radio/podcasts/prochytannia/uroky-zahystu-tvaryn-v-knyzi-oksany-lushchevskoyi-opikuny-dlya-zhyrafa>.
7. Шаров С.В., Шарова Т. М. Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві. *Пріоритетні напрямки розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 серпня 2019 р., м. Одеса)*. 2019. С. 112–115.
8. Шарова Т.М. Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. *Літні наукові підсумки 2019 року: XVIII Міжнародна науково-практична Інтернет конференція: тези доповідей (5 червня 2019 р., м. Дніпро)*. 2019. С. 84–89.